

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Розвиток стійкої біоекономіки: досвід Європейського Союзу та можливості для України. *Агросвіт*. 2022. № 3. С. 64–69. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.64

УДК 316.4

Горбова Ю.С.

к. соц.н., директор Інституту соціологічних досліджень
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Горбов В.В.

к. соц.н., доцент кафедри соціології
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Повсякденність досліджують науковці з різних точок зору від управлінських, історичних, філософських й власне соціологічних, тому важко прийти до спільного та всеохоплюючого визначення. Приймаючи за визначення повсякденності — діяльність людини, що є звичною, й у певній мірі доведеною до «автоматизму», можна стверджувати що вона охоплює більшу частину життя будь-якого соціального суб'єкту.

В нестабільних сучасних умовах актуальним постає акцентуація наукової оптики на ті процеси, що складають повсякденність та явища які їм передують. В загально-науковому знанні тематика повсякденності розкривається за допомогою різних понятійних конструктів. На наш погляд, до найбільш суттєвих слід віднести комплекс наукової думки по вивченню «життєвого світу» людини (особливо його зовнішнього аспекту). Похідними поняттями, що розкривають повсякденність постають — «буденність», «повсякденне життя» та «рутинізація», Їх використання до вивчення обраної проблематики надає можливість суттєво підвищити гносеологічний потенціал дослідження повсякденності. Для визначення діалектичного взаємозв'язку актуальним видається дослідження явища повсякденності через призму категорій «неповсякденні практики» та «позаповсякденні ситуації».

Зауважимо, що будь яка спроба запропонувати короткий, але ґрунтовний опис фокусу та сфери повсякденного життя в соціологічному дискурсі стикається з такими методологічними проблемами як, різноманітність та відсутність систематично вивченої інтеграції між її сферами. Парадигмальне поле соціології повсякденного життя охоплює кілька пов'язаних теоретичних перспектив: символічний інтеракціонізм, драматургія, теорія стигматизації, феноменологія, етнометодологія та соціологія споживання.

Актуалізуючи проблемне поле вивчення повсякденності, зазначимо що повсякденність у різні часи та стадії розвитку суспільства відрізнялась не тільки цілою низкою технологічних маркерів, інновацій, матеріальною культурою але й певними суб'єктивними чинниками. Повсякденність є наслідком тривалих історичних метаморфоз, вона формується шляхом відсіювання зайвого та вибору найбільш адекватних/ефективних норм, правил, традицій та адаптивних механізмів. Так, А. Шюц розглядав повсякденність в якості однієї із сфер людського досвіду, що характеризується особливою системою сприйняття та осмислення світу та спирається на трудову діяльність. Як така, повсякденність є «вищою реальністю», яка є основою, де формуються всі інші світи досвіду [1, с. 125]. В цьому контексті, повсякденні практики — це поведінкові шаблони, які в своїй сукупності утворюють комплекс повсякденного життя. Втім, повторювані практики забезпечують власне процес рутинізації.

В сучасній західній соціології прийнято співставляти концепт практик з дією індивіда. Так, на думку Т. Шацкі «Практики можна вивчати тільки реляційно, і вони можуть бути зрозумілими тільки як частина зв'язків» [2]. Означені зв'язки включають загальні просторові і матеріальні контексти, тимчасові відносини (послідовність, синхронність, періодичність тощо), загальні розуміння, які лежать в основі численних практик, і взаємну орієнтація на спільні цілі.

В сучасному науковому дискурсі вкорінюється тенденція розглядати повсякденні практики як «одиницю аналізу». Основними одиницями для вивчення повсякденного життя постають праця, побут та дозвілля. Цілісність та динаміка цих сфер залежать від ступеня та якості взаємодії потреб та здібностей, свідомості й специфічних видів діяльності соціальних груп та індивідів. Повсякденність формується у поступовій динаміці традицій і новацій, та суттєво впливає на конструювання простору соціального буття. Вона має яскраві прояви у межах приватного і громадського простору та часу.

Зазначимо, що концепт повсякденного життя ґрунтується не тільки на повсякденному знанні, уявленнях здорового глузду, а й на раціональних складових (поняття, категорії, теорії). Раціональна організація вносить зрозумілість і впорядкованість у повсякденне життя і є головною умовою її буття, як на рівні окремої людини, так і суспільства в цілому. Означена теза комплексно розкривається в теоретико-практичному полі менеджменту організації та персоналу.

Особливу увагу, в новітній соціологічній оптиці слід приділити сучасним повсякденним практикам, які з'являються з неймовірною швидкістю завдяки формуванню різнорівневого електронного простору та розповсюдженості різноманітних технологічних інновацій. Такий підхід детермінує вивчення взаємовпливу інновацій на повсякденні практики. В різних наукових джерелах можна знайти тезу, що «в умовах соціальної турбулентності чи екстремальних ситуаціях, повсякдення не може кардинально змінитися за короткий час» [3. с. 160]. Втім, пандемія коронавірусу, яка почалась у 2020 році майже повністю спростовує такий підхід. Отже, окрему актуальність представляє вивчення особливостей трансформації поведінкових повсякденних практик в нових для сучасного світу кризових умовах — пандемії, війни тощо.

Зауважимо, що такі дослідження й надалі будуть представляти актуальність для українського наукового дискурсу. Особливу увагу доцільно звернути на поглиблення та розширення науково-дослідного інструментарію для різнорівневої діагностики процесів трансформації повсякденних практик та формування комплексної пояснювальної моделі їх розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шюц, А. Структура повседневного мышления //Социологические исследования. 1988. № 2. С. 120-136.
2. T Schatzki's practice theory and its implications for organization studies 2019 URL:https://www.researchgate.net/publication/333576427_Theodore_Schatzki's_practice_theory_and_its_implications_for_organization_studies
3. Cass, N. F., Schwanen, T. & Shove, E. A., Infrastructures, intersections and societal transformations /2018, In: Technological Forecasting and Social Change. 137, P. 160-167 8 p.